

ne urade oni koji sve zlo pređašnje vlade vide samo u nekoliko ličnosti? Nije mi namera da branim g. Hristića, već hoću samo da kažem da to nije bila njegova ličnost na koju je narod napadao. Narod samo nije umeo da razlikuje jezgro od forme. U g. Hristiću je narod oličavao birokratsku sistemu od koje je trpeo i na koju je mrzio. Ovo naše mišljenje još jače svedoči jedna pojava u pomenutoj skupštini. Među „narodnim željama“ što ih narod izjavi namesnicima, liberali, što „stilizovahu“ iste želje, umetnuše želju da na narodnu skupštinu dolaze i činovnici. Kad se te stilizovane želje čitahu u skupštini, pa se pročita želja o činovnicima, u skupštini se podiže takva bura da liberalni izvestitelj i stilizator morade da izmakne iz skupštine, i ta želja bi izbrisana. Činovnici behu tako izgubili kredit kod naroda da ono malo liberala što iziđoše iz redova činovnika ne mogoše da zaglade ni najmanje grehe birokracije.

Mi smo ukratko nacrtali stanje naroda što ga stvori birokratska sistema. Da to stanje beše rđavo, to izreče narod javno, i to priznade nova vlada obećavši svečano da će ona upotrebiti sve da zajedno s narodom popravi to stanje. Ja rekoh odmah u početku da ja ostavljam na stranu sve „plemenite namere“ i „patriotske težnje“ što se pripisivahu novoj vladi. Za našu celj to bi bilo sasvim suvišno. Mi rekosmo da ćemo govoriti samo o načelima partaje koja je na vladi, a to se može potpuno oceniti po pojavima što se vide. To je, u isto vreme, dovoljno da se razume šta ima narod da očekuje od te partaje. Ubeđenja te partaje potpuno su izrečena u novom ustavu, jer je ustav narodna skupština usvojila skoro bez izmene onako kako ga je vlada predložila.

III poglavlje

Pre no što počnem da govorim o ustavu, da primetim još nešto. Kritikujući — ustav ja ću ga ocenjivati jedino prema narodnim potrebama. A kao što se videlo iz mog dosadanjeg govora, ja kao prvu potrebu u Srbiji smatram uništenje birokratske sisteme. „Narodni temelj“ ja ne razumem šta je. Ukoliko sam ja čitao pisce koji upotrebljuju tu izreku, to je istovetno što i „narodni duh“. Ovo poslednje razumem i, po mom mišljenju, praviti reforme „u duhu naroda“ to je besmislica. Pod „duhom narodnim“ razume se: njegova ubeđenja, običaji, ustanove, itd., ali glavno je njegova ubeđenja, jer od njih poglavito zavise „običaji i ustanove i ceo